

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas Subirana (1era. part)

Francesc Subirana Viñas era fill del Mateu i la Maria. Tenia un germà que es deia gairebé com ell, la qual cosa ha portat no poques confusions a l'hora d'esbrinar la història d'aquest mas. En realitat, el germà es deia Francesc d'Assís, i com que era cabaler va haver de canviar d'aires i anar a fer la seva vida a cal Morro Negre. Quan el Francesc va entrar en possessió de la heretat, a primeries de segle, va trobar-la una mica endeutada. El seu pare s'havia venut per 1.652 lliures a Josep Viladés, de Sant Amanç, la meitat de les parts dels fruits que rebia Subirana dels seus parcers. Venia a ser una mena d'hipoteca que pesava sobre la casa, ja que cada any, després d'entrada la collita a la tina o al graner, se n'havia de pagar al Viladés la meitat. El 1819, el Francesc va vendre's al Viladés una fracció més de les parts, en concret la onzena part. Les 652 lliures que li van avançar li deurién servir per tancar alguns forats, suposem. El 1827, Josep Viladés va amenaçar en portar-lo als tribunals, ja que feia set anys que no li pagava. El deute pujava a 165 lliures i per evitar un plet que cap de les parts desitjava, van signar una concòrdia davant de notari. El 1829 van vendre's a carta de gràcia a Josep Ferrer, de Callús, una vinya de vuit quarteres que menava un parcer, situada entre les terres del mas Serra i les del mas Pla de la Vila. Una notícia positiva per les arqueges del Francesc va ser la redempció que va fer Francesc Comallonga, de Sant Mateu, d'un cens de 50 lliures. Aquests diners els havia prestat feia anys al Comallonga, l'avi del Francesc.

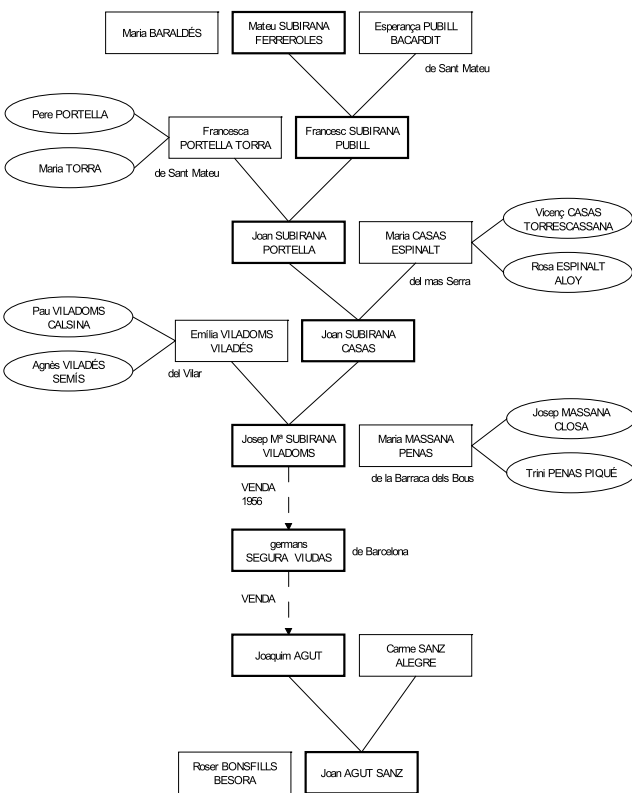

Tina de Cal Colom Vell

Referent a la vida familiar, s'ha de dir que el Francesc va estar unit sentimentalment a dues dones, la segona després de la defunció de la primera, naturalment. Les dues es deien igual, Rosa. La primera era la filla de Joan Bach Ferreroles i Cecília Viladoms, de Castellbell. El seu cognom apareix indistintament com a Bach o com a Ferreroles, l'àlies familiar. Quan es van casar el 1802, la Rosa era vídua d'un pagès de Castellgalí, però el dot de 600 lliures feia que aquest detall no fos tant important. La segona dona va ser la Rosa Pujols. Amb la primera va tenir els fills, mentre que la segona va ser un consol per la seva vellesa. De fills en va tenir tres; el Mateu, l'hereu, el Joan, que es va fer capellà, i la Cecília, que es va casar amb Joan Cornet. Va fer testament l'abril de 1857 i va morir el 6 d'abril de 1859. A la

Cecília i al Joan els va deixar poca cosa, perquè l'una ja havia estat dotada, i l'altre ja li havia pagat els estudis de capellà.

Mateu Subirana Ferrerolles va seguir els passos del pare i també va protagonitzar dos matrimonis. El primer l'any 1822, en plena joventut, amb la donzella Esperança Pubill Bacardit, natural de Sant Mateu. El segon el 1867, a les acaballes de la seva vida, amb Maria Baraldés Claret, de Castellnou de Bages. El dot de l'Esperança va ser de 200 lliures, pagat a terminis, però va trigar molt temps a cobrar-lo del tot, perquè no va ser fins el 1847 que va signar el reconeixement al seu cunyat Gabriel. Amb la dona jove va tenir sis fills sans, ja que tots van arribar a l'edat adulta, mentre que amb la segona muller no en va tenir cap. Els noms dels fills eren: Francesc, Josep, Maria, Rosa, Teresa i Josefa. Els dots de les filles van ser de l'ordre de les 275 lliures.

Va fer testament el febrer de 1867 a cal notari Ignasi Puig de Manresa. Va anomenar hereu universal al Francesc i va llegar al Josep 533 rals pels seus drets. Va demanar que al seu enterrament hi fossin presents set sacerdots i que ...en dicho dia a todos los pobres que comparezcan a mi casa se les de la limosna de 16 maravedis o una libra de pan... Va viure uns quants anys més, fins el 31 de gener de 1874.

Francesc Subirana Pubill va rebre el nom de pila del seu avi, que li va ser padrí. El 1874 va inscriure la finca al registre de la propietat, que va ser valorada en 25.000 pessetes. En aquell temps el mas estava gairebé lliure d'hipoteques. El Francesc era llavors un home ja casat i afillat. S'havia casat el 1853 amb Francesca Portella Torra, una noia del mas Portella de Sant Mateu. Aquesta casa es troba a la part de baix del termenal, ran dels termes de Fals i Callús i a poca

distància de la casa Subirana. Així doncs, el Francesc i la Francesca eren veïns i es deurién conèixer trescant per aquells verals. El dot de la núvia va ser de 400 lliures. Van tenir una noia i quatre nois, dos dels quals van morir abans de casar-se. Van viure una pila d'anys junts, fins que la mort els va separar. Les defuncions es van produir el 25 de novembre de 1899 i el 17 de maig de 1905, respectivament.

Uns quants anys abans, el Joan Subirana Portella havia aconseguit casar-se amb la pubilla del mas Serra, la Maria Casas Espinalt. Les noces es van fer el 1876, i en motiu d'aquest casori, el pare va fer hereu al Joan, reservant-se però, 1.000 lliures del patrimoni per les seves despeses particulars. Els joves van decidir traslladar-se a viure a la casa Serra, que es trobava millor situada que la casa Subirana. El Joan va morir encara jove, el 3 de novembre de 1908, deixant vídua i un fill de divuit anys que es deia Joan, com ell.

A partir del moment en què el mas Subirana va quedar abandonat pels seus propietaris, va ser ocupat per les diverses famílies de masovers que es van anar succeint. Al mas hi havia lloc per a dues famílies; els masovers i uns estadants. Algunes de les persones que s'hi van estar han quedat reflectides en els padrons municipals. La llista que segueix però, no és completa: (1906) Joan Serravinyals Arnau i Filomena Serra Giralt, (1928) Joan Casas Pesarrodonà i Carme Torrades Subirana, (1931) Pere Closa. El 1927 va morir-hi de vell Jaume Xavier Riera. Va deixar la vídua Maria Palà Pont i una filla casada amb un que es deia Pere Bossa Perdigués, que havia baixat de Sant Mateu, però que era natural del poble de Sallent de Montanissell, de les terres de Lleida. Els Bossa tenien dues filles i dos fills. Els xicotets eren molt valents i eren coneguts com "els Beps". L'any 1940 s'hi estaven dues famílies, els Bossa i la formada pel Josep Fontanelles, Clementina Mora i dos fills. El Fontanelles va marxar poc després a cal Baixiner. El 1945 hi vivia el Domingo Casafont Valtrobó, de Solsona, la seva muller Carme Vendrell Bernadich, i dos fills. Els darrers habitants de l'antic mas Subirana masover van ser el Joan Bossa Xavier i les seves dues germanes solteres. Quan aquests van marxar a la dècada dels 50, la casa va quedar buida.

El 16 de novembre de 1980 la Guàrdia Civil va detenir-hi a dos membres de l'escamot que va intentar el frustrat assalt a la caserna de Berga, els bascos Pablo Iracha i Jesús Gabriel Muruaga, després que la policia fos alertada per un confident de l'amagatall dels fugitius.

Amb el pas dels anys la decadència de la construcció es va fer més ostensible i va començar a enrundar-se. L'agonia de la vella casa va entrar a la fase final a la dècada dels noranta, quan el nou amo del mas Serra, Joaquim Agut, va manar enderrocar les restes per tal d'aprofitar les teules i les pedres bones per les obres d'ampliació de la seva pròpia casa.